

1. Triškov kaftan.

Nekega dne zapazi Triška, da je njegov kaftan (suknja) na komolcu stergan. Berž vzame šivanko pa škarje, odreže kos rokava, pa zakèrpa stergani komolc. Kaftan je bil potem res spet cel, al rokava sta bila za dobro dlan krajša. Triška pa je bil vesel, da ima spet celo sukno. Al ko pride med ljudi, gleda vsak za njim, kdor ga sreča, in se mu smeja. „Bedaki! — si misli — že vem, zakaj se smejate. Ne bom vam ne za norca. Že vem, kaj bom storil. Kmalu bosta rokava dalja, kakor sta bila pred; potlej vam bom pa osle kazal.“ — In sopet vzame Triška šivanko in škarje, pa odstriže kos kaftana spodej. Odrezal ga je še več kakor bi ravno treba bilo, in kar je odrezal, prišije rokavom. In bil je spet iz serca vesel, da je imel rokava še dalja kot prej, čeravno se je kaftan zdaj skerčil v kratko jopo.

Kakor je Triška svoj kaftan kèrpal, tako kèrpajo nekteri svoje premoženje, dokler ne pridejo popolnoma na kant.

2. Dva prijatla.

„Dober dan, Juri! Kako ti gré?“

„Oj, slabo, brate Tadej! Huda nesreča me je zadela, kar se nisva vidila. Unidan sem si svojo hišo zažgal in vse moje ubožtvo mi je zgorelo do zadnjega cempéra.“

„Nesrečni človek! Milujem Te!“

„In vsega tega mi je nesrečna vodka (žganje) kriva. Čuj, kako se je to zgodilo. Bil je Sveti večer; v gostje sem povabil par prijatlov. Ko smo odvečerjali, zapustim sobo in grem konjem zobati dat. Da bi bile merhe to noč raje lakoto terpele! Kaj se zgodi? Vodka mi je tako v glavo šinila, da nisem mogel sveče deržati. Pade mi z rok — v seno. Ko bi trenil, je cela hiša gorela, še Bog da sem sam peté odnesel. Čisto vse mi je zgorelo — berač sem popolnoma.“

„Lej! lej! To je res žalostna reč, ljubi moj Jure!“ — mu odgovori Tadej — „pa kaj, če bi še le jez Ti povedal, kar se je meni zgodilo. Oj, tudi meni je slabo šlo, kar se nisva vidila, in vsega tega je tudi presneta vodka kriva, ravno kakor pri Tebi. Tudi mi smo bili Sveti večer dobre volje. Ko smo verče do zadnje kapljice spraznili, jih vzamem in grem ž njimi v hram, da bi jih iznova napolnil. Pametneje bi bilo pač bilo, ako bi bili moji gosti to noč žejo terpeli! Tudi meni je vodka stopila v glavo; tudi jez nisem mogel sveče mirno deržati. Popolnoma pa vendar nisem bil nadelan. Da kaj ne zažgeš Tadej — si mislim — vgasni raji svečo. In pri ti priči jo ugasnem, pa tavam v temi proti hramu. Vse mi je po sreči šlo; ko pa pridem na stopnice, skušam in skušam, kako bi stopal, da se ne spotaknem — al jojmine! napčno stopim pa se prekucnem globoko doli v hram. Se vé da je to zaropotalo po celi hiši; berž mi prihtijo domači in prijatli na pomoč, me vzdignejo, pa kaj! obé bedri sem si bil zlomil, in kakor me vidiš, brate Juri! sem ti pokveka za vse svoje dni.“

Nauk iz te prigodbe: Nevarno je, da ima pijanec gorečo svečo v rokah; še nevarniše pa, če jo ugasne in v temi tava!

Národna pravlica.

Imela je mati sina. Pošljala ga je pridno v šolo. Ko se je uže naučil pisati in brati, ga ni veselila več šola. Pošlje ga tedaj mati po svetu sreče iskat.

Ko mladeneč nekoliko časa po svetu gré, ga sreča nek gospod. Vpraša ga, kamo da gré, in kaj da iše po svetu? Mladeneč odgovori: „Mati so me poslali po svetu si službe iskat.“ — „Znaš li pisati in brati?“ ga na to vpraša gospod. — „Da!“ mu odgovori mladeneč. — „Tedaj te ne morem v službo vzeti“ — dé gospod pa gré dalje.

Mladeneč je bil zvita glava, se spreobleče pri nekem beraču v beraško obleko in se tako podá na drugo pot, ki je ravno peljala sopet unemu gospodu naproti. Gospod sreča mladeneča, kterega ni več spoznal, vpraša sopet: „Kamo greš in kaj iščeš, mladeneč?“ — „Podal sem se po svetu sreče iskat in bi rad kje kako službo dobil!“ — zaverne mladeneč. — „Znaš li pisati in brati?“ ga sopet vpraša gospod. — „Ne!“ odgovori mladeneč. — „No, dobro! Pojdi tedaj z menoj. Dal ti bodem lahko delo, in če bodeš priden, te čaka veliko plačilo.“

Kmalu prideta v temen gojzd. Ondi je stalo majhno poslopje, v poslopji pa hlev, v katerem sta bila osel in konj. Gospod, ki je bil copernik, ga peljá v izbo, kjer je bilo vse polno bukev, ter mu reče: „S teh bukev bodeš vsak dan prah pobrisal in v hlevu konju vsak dan sena, oslu pa ovsa dal. Vès ostali čas je tvoj. Tù pa imaš meč, s katerim se lahko braniš, ako bi te utegnile kaj nadleževati. Samo stori, kakor sem rekel.“

Mladeneč obljubi vse natanko in zvesto spolnovati. Potem gospod odide.

Fant je pridno brisal bukev in konju dajal sena, oslu pa ovsa. Preteklo je tako pol leta in gospoda še ni bilo nazaj.

Nekega dne si misli mladeneč: „Zakaj bi ravno osel jedel zmiraj oves, in ne tudi konj! Da toraj oslu sena, konju pa ovsa.“ V tem hipu pa konj spregovori ter dé: „Čemu meni oves daješ in ne oslu?“ — „Zakaj bi pa ne zobal tudi ti ovsa, saj si konj! Le ga zobli, le!“ — mu reče fant. Konj pa odgovori na to tako-le: „Hvala ti, mladeneč! hvala lepa, da tako usmiljeno ravnaš z menoj. Vedi, da si z menoj vred v oblasti copernikovi. Lahko rešiš sebe pa tudi mene iz njegovih rok. Daj mi trikrat ovsa, potem pa vzemi meč, kterega si prejel od gospoda, sedi na me, in jaz bodem dirjal s tabo odtod, kakor hitro bodem mogel.“

Mladeneč pri teh besedah ostermí, vendar ne odlašá storiti, kar mu je konj veleval.

Dirjata sedaj dalječ in dalječ v sedmo deželo. Sedaj reče konj mladencu: „Poglej, kdo za nama gré!“ Mladeneč se ozre in zapazi onega gospoda, reče tedaj konju: „Gospod, kterega sem služil, gré za nama!“ — Nato dé konj: „Naredi za herbtom proti njemu križ z mečem!“ Mladeneč stori to, in oj čudo! mahoma nastane visoka in široka gora med copernikom in njima. V tem, ko gospod okoli gore pride, sta mu mladeneč in konj odnesla peté dalječ naprej.

Čez nekaj časa reče sopet konj: „Poglej, kdo za nama gré!“ Mladeneč se ozre in vidi sopet gospoda. Pove sopet konju, da oni gospod, kterega je služil, gré za njima. — „Stori križ, kakor pervikrat!“ dé konj. Mladeneč stori kakor pervikrat, in lej! nastane sopet tako temna in gosta goša med copernikom in njima, da ni bil v stanu skozi priti. Na to jaše urno mladeneč naprej. Prijezdi do potoka in dirja za njim. Konj ga vpraša: „Kaj vidiš za nama?“ Mladeneč gleda in gleda nazaj, pa nikogar ne zagleda, toraj reče: „Ne vidim nikogar, samo v potoku plava velika žaba za nama!“ — „Ta žaba je copernik. Pusti, naj priplava vštric naju, in kadar se bode jela po nama stegovati, odsekaj jej glavo z mečem.“ Mladeneč čaka, da žaba priplava in ko se jame stegovati po njem, ji odseka glavo.

Potem prijaše mladeneč do nekega lepega veličanskega grada. Konja priveže k drevesu in se podá v grad službe iskat. Gospod je bil vojskovodja. Vzel ga je za vertnarja v službo. Zapovedal mu je, da mora vert lepo čediti in pridno vertnariti, vès ostali čas je njegov. Na to se podá gospod na vojsko. Komaj odide iz doma, je šel tudi mladeneč k svojemu konjiču. Ta mu veli: „Sedi na me in pojdi skrivej za svojim gospodom na vojsko!“

Mladeneč stori tako. — V boji je prišel vojskovodja v sredo sovražnikov in uže se je nagnila zmaga na sovražnikovo stran, kar prihití neznan konjik na pomoč in

kamor mahne s svojim mečem, povsodi pade sto sovražnikov. Kmalu so bili premagani. Potem pa zginje mladi konjik. — Tako je šlo trikrat zaporedoma. Ko tretjikrat grajšak pride domú, pripoveduje, kako se je godilo v boji in kako hrabro se je obnašal nek neznan mlad junak. Nazadnje vpraša po novem vertnarju. Posli mu povejo, da je na vertu vse v najlepšem redu, da pa vertnar nekam hodi. Gospod ga pokliče pred se ter reče: „Čul sem, da nekam zahajaš, kadar mene doma ni, in vendar je vert, kakor sem ukazal. Kako je to? Povej mi!“ „Milostljivi gospod! ne zamerite, da sem Vam tekkel v boj na pomoč, ki brez mene bi bili pogubljeni!“ — odgovori serčno mladeneč. Sedaj je gospod spoznal, da je bil ta mladeneč tisti konjik, ki mu je življenje rešil in mu zmago dobil. Daroval mu je za to pol svojega premoženja in si ga za zeta vzel. Mladeneč gre sedaj tudi po svojega konja, pa ta mu veli, naj vzame meč pa naj mu glavo odseka. Mladencu se konj smili, vendar stori, kar mu je veleval. In glej! v tem hipu, ko glava pade na tla, stoji namesti konja pred njim vitez visoke postave. Sedaj pové vitez mladencu, da je bil začaran od onega copernika.

Kmalu potem je bila poroka; pirovali so v gradu tri dni pa tri noči zelo veseli, pa jaz — nisem bil več zraven.
Vijanski Janko.

Prošnja do naših učenih rodoljubov.

V svojem imenu in v imenu svojega slavnega mojstra gosp. Vuka Štefanoviča nam je poslal gosp. profesor dr. Klun iz Dunaja sledečo prošnjo, naj bi jo razglasili po „Novicah.“ Točni in zanesljivi odgovori na postavljene vprašanja bojo veliko pripomogli nekemu vzajemnemu slovstvenemu delu, ktereга sta se omenjena gospoda lotila. Svesti si prijazne podpore od mnogih naših domoljubov, prosimo, naj pošljejo gosp. dr. Klunu (Profesor an der Handelsakademie in Wien), kar vejo o tem ali unem vprašanji povedati. Vprašanja so sledeča:

1. Ali imamo tudi na Krajskem, Koroškem, Štajarskem in v Istri za nekatere večje okrajine take krajne imena (Localbenennungen), kakor jih nahajamo pri drugih južnih Slovanih, na priliko: Posavina (v Srbii kraji poleg Save) itd.? Naj se povejo takošne imena, če jih imamo. — Ali je Sora ime celega okraja ali le ime reke?

2. Ali narečje Istranov (Istrijanov) spada k slovenskemu ali ilirskemu narečju? — v katerih krajih bivajo Slovenci, v katerih Horvati? H kateremu teh rodov spadajo Čiči? Tu naj se gleda posebno (pri izgovarjanji)

a) na to, da staroslovenski Ъ (jat'), sreden glas med *i* in *e* (poglej tudi Kopitarjevo „Grammatiko“ str. 172) so Slovenci potegnili k *e*, Horvati pa k *i* (na priliko: slov. belo, dete, vera, horvašk. bilo, dite, vira. Znano je, da Kyril je Ъ (jer) spred postavljaj poznarnovat glas *ž*. — Ali se tedaj čuje *e* ali *i*?

b) Slovenec vprašuje s kaj, Horvat s ča (pravilniše s ca), Serb s što itd. Naj bi se tedaj pazilo in povedalo: kje se nahaja kaj, — kje ča ali ca, — kje pa što? Vse troje se menda sliši v Istri.

c) Naj se pové, kje je v glagolovem perfektu končni glas *l*, kje pa *o*? na priliko: govoril, govorio, — pisal, pisao, molil, molio itd.

3. V vasi Peroj (blizo Pole) bivajo Černgorci, to je, Serbi, ako se ne motim. Je li to res? ali morebiti v Istri še kod drugod (morebiti poleg Kvarnera) stanujejo serbski potomci. Ktereга rodú so otočani Kerški, Creski, Pagaški, Arbski (Bewohner der Inseln Veglia, Cherso, Pago und Arbe)?

4. Tudi stanovavci med Metliko in Černomljem in v Gočah so nek serbskega rodú? Ali so ti „beli Krajci“ čisto slovenskega ali ilirskega ali serb-

skega rodú? Ti razložki se dajo najgotoviše le iz njih jezika posneti. — Obdelovanje tega in enacega polja bi našim mladim rojakom pristojniše bilo, kot „kritika“ in druge take pretresovanja, za ktere „mlada kri“ še ni ne dosti skušena ne dosti hladna.

Iz serca bodeva hvaležna vsem, ki nama na čveterete vprašanja odgovor dajo ali saj na nekatere teh vprašanj. Vem, da je v domovini naši dosti mož, ki nama morejo na to temeljito odgovoriti. *)

Dr. Klun.

Donova. **)

Poznam dve krasni cveteči deželi,
kakor ljubeča sestra se ne-
ločljivo jedna druge derži;
jedne konec, začetek je druge.
Spenja obroč se daljnih mejá
krog njunih cvetečih poljá,
ktere obdeluje v blagostanju
osrečeno ljudstvo.

U njunom jedru se širijo
mogočne, bogate mesta, ki so
učenosti središče, umetnosti dom.

I skoz serca teh srečnih družav
se vije kot sreberen trak tje
Donova šumna.

Pritaka iz Bavarije v Avstrijo
peneče svoje valove, zvezuje
jih zvesto u slogi neprenehljivoj.

U nje čistom zerkalu se
gledajo duhteče livade i
sivo pečovje; jasno sonce
meče svoj žar u šumni nje
tok, milosajna luna, leskeče
zvezdice usipajo lučico svejo

u njo, i tanna mutna noč
spenja černo ogrinjalo čez
njeno valovje i nježni pihljeji
igrajo se s pencami vode, i
silni bučeči vihar hrumi tje čez njo.

Al vzderžati ne more nič nje živoga liva!

Mirna i pokojna se steka naprej,
veže i napaja kot žila v truplu
svojimi vodicami deržave; nju serca,
nju jedra u „jedno“.

Dežela jedna: serce Tvoje, Car visoki!
druga: Tvoje, Carinja češena!

Voda živa — vez ljubezni, ki obsega
vaji žitje, ki jedini serca Vama.

Naj tak močno, večno ji zvezuje, kakor
Donova šumeča nemenljiva je vez!

Naj ostane živa, večno jednaka,
ali sreče svit vliwa se v njo, ali tužne
ure noč serce ovija, ali veselja i
radosti polno Vama serce kipí, ali
življenja vihar čez Vaji hrumi!

I stekalo se bode Vama mirno i srečno
življenje v ljubezni neskončnoj, i v podobvalo
v nji blagostanje presrečnih zvestih narodov!

Josipina Turnogradska-Tomanova.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gorice. * Blizo Gorice ima nekdo precej pusto, kamnito zemljiše, ktero bi bil pred nekimi mesci rad za

*) Vrednik „Novic“ že večkrat med „belimi Krajci“ bivši spoznava njih narečje za horvaško narečje. To poterjuje tudi spis „o belih Krajcih“, ki ga je prezgodaj umerli gosp. J. Kobe priobčil v „Novicah“ leta 1845, kjer med drugim pravi, da „beli Krajci“ govorijo horvaško in „da je v njih izgovarjanji velika enakost s Primorci, kateri okoli Bakra stanujejo, na priliko, vina dobroga, ča bi rekal, sritja (sreča) ti zaspala itd.“ — Tudi gospod P. Kozlerjev spis v „Koledarčku“ leta 1855 pod naslovom „Potovanje po okrajnah slov. naroda“ in njegov „kratek slovensk zemljopis“ bi utegnili marsiktero teh vprašanj razjasniti. Vred.

**) Vzeli smo pesemco to nepozabljive rajne slovenske pisateljice iz „Kaiser-Album-a“, ki je nedavnej na Dunaji prišel na svetlo. Vred.